

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXVII

Нови Сад, новембар–децембар 2015

Књига 75

Број 11–12

Ч Л А Н Ц И

UDC 347.672(497.11)
34(497.11)

Иџор Гаврић,
докторанд Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу

УСМЕНИ ТЕСТАМЕНТ У УПОРЕДНОМ И СРПСКОМ ПРАВУ*

САЖЕТАК: У животу постоје ситуације када, упркос вољи да се испоштује форма предвиђена за одређени правни посао, то из објективних и оправданих разлога није могуће или је њено испуњење знатно отежано. Живот је инвентивнији од законодавца, те стога у таквим специфичним ситуацијама закон предвиђа или одсуство форме, или њено свођење на минималистичке захтеве. Таква ситуација се огледа и код могућности за сачињавањем усменог тестаментa. Постоје правни системи који допуштају и уређују такву форму изјаве последње воље, али постоје и они у којима он није допуштен, или је чак и изричито забрањен. Примарни циљ овог рада је да се прикаже упоредно-правна пракса појединих држава у погледу односа према оваквом облику тестирања, као и да се уоче сличности и разлике које постоје у односу на наше наследно право када је у питању овај правни институт. Секундарни циљ рада је презентовање законских услова на основу којих усмени тестамент може настати.

Кључне речи: усмени тестамент, историјскоправни развој, упоредноправна анализа, законски услови, изузетне прилике

---

* Рад примљен 18. 8. 2015. године.

1. УВОД

У савременом друштву, захваћеном процесом глобализације, писмености и електронске комуникације, готово је незамисливо да се ма који важнији правни послови не закључују у писменој форми. С друге стране, писмена форма несумњиво утиче и на сам процес правне сигурности и обезбеђења субјеката у праву, а поготово уколико такви правни послови производе претежно имовинскоправне ефекте и последице. Чак и код оних неформалних правних послова странке теже да остане писани траг, као својеврсни облик форме, нарочито уколико се њима врши промет правима која имају већу економску и тржишну вредност.

Тестамент, као правни посао *mortis causa*, углавном производи имовинскоправне ефекте и последице, иако не треба пренебрегнути ни низ других чинилаца које овај институт може да твори. С друге стране, тестамент је строго формалан правни посао, што значи да непоштовање прописане форме повлачи за собом и рушљивост односног правног акта, те стога он неће производити правно дејство.¹ Међутим, понекад се појединац може наћи у особеним ситуацијама када би желео да сачини своју последњу вољу, али су околности такве да он није у могућности да то учини на уобичајен и прикладан начин, већ онако како те посебне прилике захтевају. У појединим правним системима допуштен је посебан облик тестаamenta за чији настанак су неопходне минималне формалности уз чињеницу неопходности постојања посебних околности у чијем одсуству овакав облик тестаamenta производи рушљивост. Овакав облик последње воље је познат као усмено завештање или усмени тестамент и биће предмет нашег истраживања у овом раду.

2. ИСТОРИЈСКОПРАВНИ РАЗВОЈ УСМЕНОГ ТЕСТАМЕНТА

Тестамент улази у ред најстаријих и најзначајнијих институција наследног права. Време његовог настанка не можемо са сигурношћу утврдити, али је неспорно да сеже у далеку прошлост Римљана.² Иако у савременој правној теорији преовладава схватање да *класично̄ њ тестамент̄* у *Хамурабијевом наследном ѡраву нема*,³ ипак поједини чланови

¹ „Завештање мора бити сачињено у облику и под под условима одређеним законом.” Вид. Закон о наслеђивању, *Службени гласник РС*, бр. 46/95 и 10/2003 – одлука УСРС, чл. 83.

² С. Марковић, *Тестамент̄ у старовјековном ѡраву*, Глосаријум, Београд, 2004, 10.

³ Види: С. Аврамовић, *Опшња ѡравна историја – стари и средњи век*, Службени гласник, Београд, 1999, 115; С. Марковић, *Опшња историја ѡрава I*, Глосаријум, Београд,

овог Законика су регулисали ситуације које су се односиле на поклон за случај смрти,⁴ којима се мењао законски ред наслеђивања и где се, врло извесно, ради о зачетку тестаментa.⁵ Када је реч о наследном праву Египта, одговорити на питање да ли је то право познавало тестамент знатно је компликованије него што је то био случај са Хамурабијевим правом, јер овде постоје опречна мишљења међу ауторима⁶ будући да Египћани познају нешто налик на тестамент, изјаву воље којом се одређује један део имовине за култ мртвих и додају или одузимају понешто од наследних делова потомака или брачног друга.⁷ Слична је ситуација и са тестаментом код античких Грка, а пре свега код оних, у погледу права, најразвијенијих, Атињана, где су истраживања, ипак, показала да ове правне установе, барем у оном класичном смислу, нема.⁸

За већину аутора који се баве питањима настанка и развоја тестаментa, није спорна чињеница да се тестамент у класичном смислу појављује у старом Риму. За разлику од осталих народа, Римљани од најстаријих времена знају за тестамент и нашироко га користе.⁹ У Закону 12 таблица (*Lex duodecim tabularum*) о овој установи се говори као о нечему општепознатом и уобичајеном, што наводи на закључак да је он у пракси итекако био заступљен.¹⁰ Римљани су сматрали прављење тестаментa као морални императив, али и као законску обавезу сваког свог грађанина, о чему сликовито говори и једна клетва, веома популарна у старом Риму.¹¹

2006, 121; М. Павловић, *Правна историја светиа*, Neo brand INC, Крагујевац 2005, 66; Р. Фестић, *Опћа историја државе и права*, Colpi, Сарајево 69; Љ. Кркљуш, С. Шаркић, *Опћина историја државе и права*, Научна књига, Београд, 1989, 42.

⁴ Професор Марковић цитирајући одредбу чл. 150. Хамурабијевог законика: „Ако је муж дао на поклон својој жени поље, воћњак, кућу и оставио јој таблицу, после његове смрти деца јој неће ништа оспоравати”, истиче да би се овај брачни поклон, који је Хамурабијевог законодавству био познат под називом *нудуну*, могао окарактерисати као зачетак тестаментa. Вид. С. Марковић, (2004), 16.

⁵ С. Марковић, (2006), 122.

⁶ Вид. С. Марковић, (2004), 18 и даље.

⁷ О. Станојевић, *Римско право*, Службени лист СФРЈ, Београд, 1989, 219.

⁸ Професор Аврамовић у својој докторској дисертацији истиче да је садржински слобода тестирања код старих Грка била већа од оне која је била код Римљана, али да се у Грчкој, ипак, не може срести установа тестаментa, већ само поједине алтернативне форме исказивања последње воље, које су у односу на класичан тестамент облици *sui generis*. О овоме више вид. С. Аврамовић, *Еволуција слободе тештирања у античком грчком праву*, докторска дисертација, Београд, 1981, 381.

⁹ О. Станојевић, 219.

¹⁰ Д. Стојчевић, *Римско приватно право*, Службени лист СФРЈ, Београд, 1983, 10.

¹¹ „Нека те Јупитер казни да умреш без тестаментa!” Ова клетва је јасан доказ који иде у прилог чињеници да је међу Римљанима тестамент био уобичајен институт наследног права и да је редовно састављан. Вид. С. Марковић, (2004), 18. и даље

Први тестаменти у Риму били су усмени и јавни.¹² Поједини аутори сматрају да су у класичном римском праву постојале две врсте тестамената: нункупациони (*testamentum nuncupativum*), односно онај који је искључиво усмени, и мешовити (*mixed*) који има елементе и усменог и писменог.¹³

Током средњег века имамо примере и усменог и писменог тестамена, иако интестантско наслеђивање има доминантну улогу. Усмени тестамент је био познат и у старом српском праву, што очито доказује постојање неколико одредби у Законоправилу, односно Крмчији Светога Саве, којима се регулише овај облик изражавања последње воље.¹⁴ У каснијим вековима се дешавало да су честе злоупотребе код усменог завештања доводиле до његовог законског забрањивања.¹⁵ Но ипак, у већини земаља

---

¹² Међу првима, као редовна форма тестирања, појављује се *calatis comitis*, који је сачињаван пред куријатском скупштином којом је председавао *pontifex maximus*, прво-свештеник у својству врховног чувара обичаја, док је ванредни облик завештања био *in procintu*, такође усмен, прављен од стране војника чија је неизвесност живљења, пред честе битке које су водили освајачки настројени Римљани, била очигледна. Нешто касније настају још два облика тестамена: *mancipatio familiae*, који се јавља услед недостатака које је имао тестамент изјављиван пред куријатском скупштином, у смислу ретког одржавања саме скупштине, а и немогућности да тестамент изјаве жене и плебејци и *per aes et libram*, писани тестамент на тзв. диптиху, односно двома воском премазаним дрвеним дашчицама, које су биле везане попут два листа у књизи, док су се потписи и печати седам сведока налазили на спољним странама овог диптиха. Међутим, дешавало се да због сложене форме и строгих услова настане неки пропуст код ове врсте тестамена, па он постаје неважећи. Услед таквих ситуација настаје тзв. преторски тестамент, где претор занемарује потребе форме и уколико су му таблице, оверене печатима седам сведока, предочене, он онда даје правну снагу таквом тестаменту. У посткласичном и Јустинијановом праву, поред постојећих варијанти тестамена *per aes et libram*, настају још три приватне форме тестамена и то су: писани (*testamentum scriptum*), потписан од стране завештаоца и седам сведока, усмени, саопштен пред седам сведока, као и олографски тестамент, својеручно написан и потписан и за чију форму нису били потребни никакви сведоци. Поред приватних, Јустинијаново право нам доноси и две јавне форме тестамена: *testamentum apud acta conditum*, издиктиран у службене списе и *testamentum principis oblatum*, тестамент поверен на чување владару у његовој канцеларији све до смрти оставиоца. О формама, особеностима појединих облика и развоју тестамена у римском праву више вид. Ж. Милосављевић, *Римско приватно право: Наследно право*, књ. III, Државна штампарија Краљевине Србије, Београд 1900, 19–32; О. Станојевић, 219–221; С. Марковић, (2004), 54. и даље; М. Милошевић, *Римско право*, Службени гласник, Београд, 2007, 424–427.

¹³ М. Talamanca, *Instituzioni di diritto romano*, Giuffrè, Milano, 1990, 720.

¹⁴ У овом смислу се у *Прохируну* (глава 9, грана 21) истиче да ће онај ко је слеп од рођења или услед болести бити овлашћен да сачини усмени тестамент пред седам или пет сведока којима ће исказати име наследника, уз обавезно полагање заклетве одговорног лица, пред сведоцима, да ће верно забележити све што тестатор буде изјавио. Такође, у *Прохируну* (глава 16, грана 21) је омогућено сачињавање усменог тестамена лицу које је рањено у рату и које се „идући путем приближава смрти“ пред само два сведока која се у таквој ситуацији могу наћи. Вид. О. Антић, *Наследно право*, Правни факултет, Београд, 2013, 297–298, 760.

¹⁵ Као, на пример, у Пољској и Француској законима из 1726, односно 1735. године. Вид. М. Јовичић, *О приватном усменом тестаменту*, Правосуђе, бр. 8/1932, 465.

ова форма тестаментна је редовна и најчешћи начин изражавања последње воље. Тако је у аустријском праву пре доношења Грађанског законика 1811. године, усмени тестамент био редовна форма, док се број потребних сведока, за изјаву последње воље, кретао од два до пет, што је зависило у ком делу земље је састављан.¹⁶

Грађански законик за Краљевину Србију од 25. марта 1844. године предвиђао је усмени тестамент и као редовну и као ванредну изјаву последње воље. Да би тестамент настао било је потребно да се изјави пред петорицом „способних, признатих сведока”. Интересантно је то што њих петорица нису морали истовремено бити присутни приликом овакве изјаве последње воље, већ је Закоником предвиђено да тројица морају бити присутни, а да се другој двојници таква изјава, очигледно, може накнадно саопштити. Такође, било је пожељно, односно „мудро” како се истиче у Законнику, али не и неопходно, да такву изјаву након што чују, сведоци и писмено саставе, јер је постојала опасност да „они могу заборавити, а и умрети”.¹⁷ За разлику од сведока код писменог тестаментна, сведоци усменог тестаментна су били у обавези да своје казивање заклетвом потврђују, ако не сви, онда бар тројица од пет сведока.¹⁸ Због честих злоупотреба ови параграфи бивају укинати Законом од 24. маја 1911. године.¹⁹

---

¹⁶ У старом чешко-моравском праву тастатор је своју изјаву давао пред три присутна сведока, а у мађарском праву је било потребно четири сведока у регуларним условима сачињавања усменог тестаментна, док је у случају рата, епидемије или путовања бродом он могао да састави привилеговани усмени тестамент пред само два сведока. Тако сачињен тестамент губио би своју пуноважност у случају протека три месеца од престанка ових изузетних прилика, а под условом да је тастатор још увек жив. Вид. О. Антић, *Усмени тестаменти*, магистарски рад, Београд, 1978, 12. и даље.

¹⁷ „Коме није згодно овако писмено тестамент правити, и онај пропис набљудавати, онај може усмено последњу вољу изјаснити. И ово да опстане, мора пред пет способних признатих сведока бити, од којих бар тројица морају заједно бити. Сведоци овакви истина не морају, али ће тек добро и мудро учинити, ако такву усмену последњу вољу на писмено ставе; јер они могу заборавити, а и умрети.” Вид. §. 436 Грађанског законика Краљевине Србије у: Л. Марковић, *Грађански законик Краљевине Србије: са крајњим објашњењима*, Геца Кон, Београд, 1913, 214.

¹⁸ *Ibid.*, §. 437. и 438.

¹⁹ Усмени тестамент остаје дозвољен, али само као ванредна форма која се може користити у законом предвиђеним условима, у случају рата, поплаве, бродолома, велике епидемије у којима би завештаоцу било немогуће сачинити писмени тестамент или га изјавити пред судом. Овакав тестамент ће важити само у року од три месеца од минуле опасности. *Ibid.*, §. 477; Више о овоме вид. Д. Аранђеловић, *Наследно право с нарочитим обзиром на грађански законик Краљевине Србије*, Штампарија Д. Грегорића, Београд, 1925, 56.

3. УСМЕНИ ТЕСТАМЕНТ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

Посматрајући правне системе појединих држава могли бисмо извући закључак да у савременом законодавству имамо три основна става о усменом тестаменту:

1. усмени тестамент као редовни облик тестирања,
2. усмени тестамент као ванредна форма изјаве последње воље и
3. усмени тестамент као правно недозвољен начин изражавања слободне завештања.²⁰

3.1. Усмени тестамент као редован облик тестирања

Усмени тестамент као редовна форма завештања појављује се у аустријском праву и суштински представља римски *testamentum nuncupativum*, који смо напред већ помињали. Уређујући дозвољене „спољне форме“²¹ тестаментата, аустријским грађанским закоником уређено је да се ван суда, усмено може изјавити последња воља пред тројицом способних сведока, који су у исто време присутни и који су способни да потврде да се код завештаоца није десила никаква превара или заблуда.²² Овим Закоником је предвиђено да свако заинтересовано лице, које има некакав правни интерес, има право да захтева исказ који ће бити под заклетвом сва три, или бар двојице сведока, уколико се један од њих не би могао више саслушати, а који су били присутни приликом усмене изјаве последње воље, а уколико то не учине тестамент нема правно дејство.²³

Усмени тестамент, као редован облик завештања, постоји и у Лихтенштајну, будући да се у тој земљи примењује Аустријски грађански законик из 1811. године.²⁴ Занимљив је податак да се усмени тестамент, као редован облик завештања, може наћи и у земљама као што су Нигерија и

²⁰ О. Антић, *Наследно право*, Београд, 2002, 271.

²¹ Д. Аранђеловић, *Аустријски грађански законик*, превод, Нова штампарија – Давидовић, Београд, 1906, 77.

²² Такође, законом није обавезујуће, али је пожељно, да сведоци, или сви заједно или сваки за себе, ради лакшег памћења, завештаоачеву изјаву саставе писмено, чим то буде могуће или да то помоћу другог лица учине. Вид. §. 585. Аустријског грађанског законика, *Ibid.*, 78.

²³ „Да би се усмена последња наредба могла извршити, мора бити на захтев ма кога, коме је до тога стало, потврђена сагласним исказом под заклетвом сва три сведока, или, уколико се један од њих не би могао више саслушати, бар остале двојице.” Вид. §. 586 Аустријског грађанског законика, *Ibid.*

²⁴ Е. Станковић, *Аустријски грађански законик као изворник српског грађанског законика*, Годишњак факултета правних наука, 3/2013, 122.

Гана, у којима се, поред закона, још увек примењује и древно обичајно наследно право.²⁵

3.2. Усмени тестамент као посебан облик тестирања

У већини правних система, барем тамо где је допуштен, усмени тестамент се појављује као посебан или ванредни облик последње воље. У пракси ово заправо значи да је његово сачињавање дозвољено у посебним или изузетним ситуацијама, са ограниченим временом трајања, као и уз блаже захтеве форме.

Услови под којима може настати усмено завештање могу се разликовати с обзиром на правни систем конкретне државе, али се свакако везују за „изузетне прилике” или „посебне околности” које су неопходне за његов настанак.²⁶ На овом месту ћемо се бавити оним правним системима у којима је усмени тестамент допуштен као ванредна или привилегована форма.

Грађанским закоником Народне Републике Мађарске од 1959. године, као изузетан облик последње воље, предвиђен је усмени тестамент (*szóbeli végrendelet*). Њиме се прописује да, уколико се одређено лице нађе у каквој животној опасности или ванредној ситуацији која му угрожава живот и која не дозвољава састављање писаног тестаментa, може начинити усмени тестамент.²⁷ Како би тако начињена последња воља била пуноважна, изјава тестатора мора бити у присуству два сведока који у потпуности разумеју језик на коме се таква изјава даје у целини и свом пуном

²⁵ О. Антић, (2013), 304.

²⁶ Тако постоје правни системи држава који једном широком формулацијом одређују услове у којима може настати овакав облик тестаментa. Заједничко за овакве правне системе је што постављају један правни стандард „изузетних околности” за пуноважност усменог тестаментa, остављајући судовима широка овлашћења, али и терет доказивања постојања или непостојања оваквог услова у свакој конкретној ситуацији, узимајући у обзир све релевантне околности датог случаја. С друге стране, постоје правни системи у којима се такав услов постојања „изузетних околности” законом ближе одређује, чиме се прецизирају могућности сачињавања овакве форме тестаментa, а тиме је и правна сигурност на једном вишем нивоу. То се може, на пример, постићи принципом енумерације, односно таксативног навођења у закону шта се може сматрати под „изузетним приликама” или „посебним околностима”, да би овакав један тестамент уопште могао настати. Најзад, постоје и правни системи у којима је усмено завештање дозвољено, али оно, посматрајући са становишта нашег права, садржи елементе и неких других форми последње воље.

²⁷ „Усмени тестамент може начинити онај који је у ванредној ситуацији која му угрожава живот и који свој (писани) тестамент може, или само са великим потешкоћама написати или пак није уопште у могућности написати.” Вид. §. 634a. Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről (Грађански законик Мађарске), http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=479.620447, 28.01.2015.

обиму, као и да том приликом завешталац назначи, пред сведоцима, да је то недвосмислено његов тестамент.²⁸ Узимајући у обзир ограничења која важе када су у питању сведоци тестамена, за валидност усменог тестамена није потребна писменост самих сведока.²⁹ Међутим, овај Законик престаје да важи и 15. марта 2014. године у Мађарској ступа на снагу нови Грађански законик.³⁰ У погледу изјаве последње воље, најважније промене су наступиле у смислу што ново законодавство дозвољава тзв. заједнички тестамент (*közös végrendelet*) који је дозвољен када су у питању супружници.³¹ Према новом законодавству, усмени тестамент и даље представља изузетан облик последње воље, који је могуће сачинити у „изузетним ситуацијама” које не допуштају сачињавање писаног тестамена.³² Оно што је новина овог Законика, у смислу усменог тестамена, јесте то што се допушта да завешталац своју последњу вољу искаже знаковним језиком, на пример уколико је тастатор глувонем, али *їод условом да оба сведока їознају їакав знаковни језик*.³³

У поглављу III, које се односи на располагање имовином у случају смрти, Грађанског законика Републике Пољске од 18. маја 1964. године уређују се питања изјаве последње воље. У наследном праву Пољске тестаменти се класификују на *обичне* (убичајене) и *їосебне*. У Грађанском законнику је, као посебна форма последње воље, предвиђен усмени тестамент који се може сачинити пред три присутна сведока уколико постоји бојазан

---

²⁸ „Усмени тестамент ће бити пуноважан уколико завешталац изјави своју последњу вољу у присуству два сведока, а сведоци у потпуности разумеју језик на којем је (исказан) представљен тестамент у целисти и свом пуном обиму усмено и истовремено (тестатор) истакне да је таква усмена изјава његов тестамент.” *Ibid.*, §. 635 ст. 1.

²⁹ *Ibid.*, § 635 ст. 2.

³⁰ У време када је донет Грађански законик, односно 1959. године, приватна имовина је постојала као рудиментарни облик, уколико узмемо у обзир политичке и друштвене чињенице који су у време његовог доношења били на снази. Нови Грађански законик је донет у складу са савременим токовима живота и друштвеним променама које су се у међувремену догодиле, што ће свакако утицати на већу правну извесност и сигурност уопште. Нови Законик, заправо, одражава главне друштвене промене које су се десиле у протеклих педесет пет година, а најважнија међу њима је свакако увећан значај приватне својине. Више о овоме вид. Erika Fábos, Polgári Törvénykönyv: Az élet irta az új szabályokat, <http://www.vg.hu/kozelet/jog/polgari-torvenykonyv-az-elet-irta-az-uj-szabalyokat-422603>, 28. 01. 2015.

³¹ Вид. § 7:23 а Polgári Törvénykönyvéről 03/15/2014 (Грађански законик од 15. марта 2014. године), http://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2014/02/uj_ptk_szov2014.html, 28. 01. 2015.

³² *Ibid.*, § 7:20

³³ „Усмени тестамент ће бити пуноважан уколико завешталац изјави своју последњу вољу у присуству два сведока, а сведоци у потпуности разумеју језик на којем је (исказан) представљен тестамент у целисти и свом пуном обиму усмено – или у случају знаковног језика или језика знакова завештаоца – и истовремено (тестатор) истакне да је таква усмена изјава његов тестамент”, *Ibid.*, § 7:21.

да ће тестатор ускоро умрети или постоје нарочите околности које знатно отежавају сачињавање завештања у редовној форми.³⁴ Садржај усменог тестаментa може се пронаћи тако што ће један од сведока или неко треће лице написати изјаву последње воље покојника у року од годину дана од дана сачињавања са уредно написаним датумом и местом саме изјаве, као и датумом и местом сачињеног писмена. Такво писмено је у обавези да потпишу завешталац и два сведока или сва три сведока.³⁵ Међутим, када садржај усменог тестаментa није пронађен на овакав начин, он се може усмено изрећи на суду у року од шест месеци од дана отварања наследства и засниваће се на доследним исказу сведока пред судом. Уколико испитивање једног сведока није могуће, или је тешко, онда се пуноважност усмене изјаве пред судом постиже и доследним сведочењем два сведока.³⁶

Грађанским закоником Швајцарске од 10. децембра 1907. године, поред олографског и нотаријалног тестаментa, као редовних форми изјаве последње воље, могуће је и сачињавање усменог завештања, као изузетне форме. Швајцарско право предвиђа да се усмени тестамент може сачинити када је завешталац спречен да користи други облик последње воље услед ванредних околности као што су непосредна опасност од смрти, прекид комуникације, епидемије или рата.³⁷ Законик захтева присуство два сведока, а они су у обавези да о таквој изјави саставе писмено и да га доставе суду или да изјаву дају усмено пред судом, о чему ће се саставити записник. Уколико завешталац жели да начини тестамент у току одслужења војног рока, он то може учинити усмено пред два сведока, а официр са чином капетана или са неким вишим чином може да замени

---

³⁴ „Уколико постоји страх од непосредне смрти завештаоца, односно ако због посебних околности сачињавање уобичајеног облика последње воље није могуће или је веома тешко, завешталац може прогласити вољу усмено у присуству најмање три сведока”. Вид. чл. 952, §. 1. Kodeks Cywilny (Грађански законик Републике Пољске), http://www.ihlublin.pl/pliki%20do%20pobrania/kodeks_cywilny.pdf, 28. 01. 2015.

³⁵ „Садржај усмене воље може се наћи на такав начин што ће један од сведока или неко треће лице написати изјаву покојника у року од годину од дана сачињавања, дајући место и датум изјаве и место и датум овог писма, а писмо је потписао завешталац и два сведока, или сви сведоци.” *Ibid.*, чл. 952, §. 2.

³⁶ „У случају да садржај усменог тестаментa није пронађен на овај начин, он може бити у року од шест месеци од дана отварања наследства одређен на основу доследног исказа сведока поднетих пред судом. Ако испитивање једног сведока није могуће, или је тешко, пуноважност пред судом може задовољити доследна сведочења два сведока.” *Ibid.*, чл. 952, §. 3

³⁷ „Где је завешталац спречен да користи било који други облик воље услед ванредних околности као што су непосредне опасности од смрти, прекида комуникација, епидемије или рата, он или она има право да сачини тестамент у усменој форми.” Вид. чл. 506, ст. 1 Swiss Civil Code, <http://www.admin.ch/ch/e/rs/2/210.en.pdf>, 28. 01. 2015.

судску власт.³⁸ По престанку ванредних околности, тестватор би требало своју последњу вољу да сачини у некој од редовних форми завештања, те стога усменом тестаменту престаје важност.³⁹

Постоје правни системи који допуштају усмени тестамент, али садрже и строга ограничења изван којих састављање оваквог облика тестаента није пуноважно. Та ограничења се могу односити или, најчешће, на лица којима је оваква форма тестирања намењена, или на таксативно наведену садржину коју такав тестамент може имати, односно на шта се може односити. Тако је у Гани, посебним законом којим се уређује наследноправна област везана за тестаменте, тзв. *Wills act* од 1. јуна 1971. године, предвиђено да свако лице изнад 18 година живота може у складу са овим Законом сачинити завештање само у писменој форми.⁴⁰ Међутим, овим Законом се предвиђају и неке друге форме завештања резервисане само за припаднике оружаних снага,⁴¹ што упућује на закључак да је сачињавање усменог тестаента резервисано само за припаднике војске, тако да га остала лица не могу користити.

Слично овоме и грчко право предвиђа могућност употребе усменог тестаента само за војна лица која могу у случајевима епидемије, блокаде, експедиције или заробљеништва изјавити своју последњу вољу пред два сведока. О томе се сачињава писмено које потписују тестватор и сведоци, осим уколико завешталац није у стању да се потпише, када је довољна и само изјава сведока о томе, те овакав изузетни војнички тестамент постаје усмени.⁴²

Чланом 880. Грађанског законика Етиопије од 1960. године уређују се различите врсте последње воље. Тестаментално наследно право ове државе познаје три облика завештања: *јавне, олографске и усмене тестаментне*.⁴³ Дефиција усменог тестаента утврђена овим Законом се не

³⁸ *Ibid.*, чл. 506–507.

³⁹ „Ако завешталац накнадно има прилику да сачини своју вољу у другом облику, усмени тестамент престаје да важи 14 дана након што се прилика укаже.” *Ibid.*, чл. 508.

⁴⁰ Вид. чл. 1, ст. 1 *Wills act*, <http://www.jtighana.org/new/actdetails.php?id=126>, 28. 01. 2015.

⁴¹ Тако се у закону наводи да, без обзира на супротне одредбе овог закона, било који припадници оружаних снага могу, док су ангажовани у активној служби, сачинити тестамент у једној од три следеће форме: а) својеручни писани тестамент без сведока, ако су материјалне одредбе и потпис својеручно написани од стране завештаоца; б) писани тестамент (без обзира да ли је својеручно написан од стране завештаоца) и уз присуство једног сведока и в) усмени тестамент сачињен пред три сведока. *Ibid.*, чл. 6, ст. 1.

⁴² О. Антић, (2013), 307.

⁴³ Вид. чл. 880 *The Civil Code of Ethiopia*, <http://www1.umn.edu/humanrts/research/Civil%20Code%20%28%20English%29.pdf>, 28. 01. 2014.

разликује од осталих у оним државама у којима је такав облик завештања дозвољен.⁴⁴ Међутим, иако је законском формулацијом омогућена употреба усменог тестаментa, ограничена је његова садржина, те завешталац може њиме обухватити само оно што је законом таксативно наведено. Оно се односи на наредбе о сахрани, о могућности располагања појединим легатима од којих вредност сваког од њих не може бити већа од 500 етиопијских долара, као и наредбе стараоцима своје малолетне деце. Било који други начин усменог тестирања неће производити правно дејство, док ће легати који прелазе овај законски износ, уколико су усменим тестаментом увећани, бити смањени до вредности утврђене законом.⁴⁵

У мањем броју америчких држава (око 20-так држава) је дозвољено усмено завештање, као посебна форма последње воље, уз постојање „одређених околности”. Према прописима држава које дозвољавају овакав облик последње воље, усмене тестаменте могу сачињавати особе услед тешких болести са смртним исходом („last sickness”), пред најмање три особе у својству сведока и затим се своде на писмено сведока које су ови дужни учинити у одређеном временском периоду након смрти завештаоца. Поједине америчке државе пак стављају законска ограничења која се односе на врсту и вредност имовине која се може завештати на овакав начин, односно путем усменог тестаментa. С друге стране, неке америчке државе дозвољавају усмени тестамент, али само као последњу вољу војних лица која се налазе у активној служби.⁴⁶

У праву Енглеске питања која су везана за тестаменте регулисана су Законом о тестаментима из 1837. године, који је касније употпуњен богатом судском праксом *common law* система. Овим Законом је, поред редовне форме тестирања оличене у тзв. „енглеском тестаменту” као врстом алогографског тестаментa, регулисана и једна привилегована форма тестаментa. Међутим, њена је примена строго ограничена, како у погледу лица која је могу користити, тако и у погледу околности у којима може бити начињена.⁴⁷ Законом о тестаментима из 1861, познатим и као Лорд Кингсдаунов закон, донете су нове промене, али је овај Закон често узи-

---

⁴⁴ „Усмени тестамент је онај облик којим једно лице, предосећајући своју скорашњу смрт, изјављује своју последњу вољу пред два сведока.” *Ibid.*, чл. 892.

⁴⁵ *Ibid.*, чл. 893–894.

⁴⁶ J. Dukeminier, S. M. Johansen, J. Lindgren, R. Sitkoff, *Wills, Trusts and Estates*, 8th Edition, Aspen Publishers, New York, 2009, 226.

⁴⁷ У почетку су се оваквом формом тестирања служили искључиво војници и морнари, али је касније таква могућност проширена и на припаднике ратног ваздухопловства, болничарке и дактилографкиње. У случају ратног стања наведена лица могу изјавити своју последњу вољу на било који начин, на пример усмено или писмено без сведока. Једини услов за његову пуноважност јесте постојање сигурних доказа у питањима, пре свега, по-

ман као пример сукоба између разноликих националних закона услед различитих стандарда између субјеката и тестамената из Велике Британије и оних који потичу од других народа. Осим тога, Закон о тестаментима из 1861. године није успевао да разликује покретну и непокретну имовину, будући да је непокретна имовина морала бити усаглашена са законом државе у коме се налазила, без обзир на националну припадност тестватора или било којих других чинилаца. Услед тога, Парламент Велике Британије доноси Закон о тестаментима 1963. године којим укида претходни закон. Законом о тестаментима из 1963. утврђено да се тестамент „правилно извршава” уколико је у складу са локалним законима у држави у којој се извршава, у држави у којој је живео тестватор, или у држави чији је он био држављанин, а не искључивом применом закона Велике Британије на све тестаменте. Нови Закон је усаглашен са сугестијама Девете хашке конференције за међународно право и уз Закон о тестаментима из 1837. године, основни је закон регулисања тестамената у Уједињеном Краљевству.⁴⁸

3.3. Усмени тестамент као правно недозвољен облик тестирања

Насупрот правним системима у којима је усмени тестамент, било као редован било као посебан, допуштен облик тестирања, постоје системи који ову форму изјаве последње воље не дозвољавају или је чак и изричито забрањују. Тако француски грађански законик *Code civil* из 1804. године не познаје усмено завештање ни као изузетан облик тестирања. Такође, и у свим оним државама у којима се примењује *Code civil* не можемо наћи постојање усменог тестаmenta. Такав је случај са Белгијом, Луксембургом и Монаком, као и са америчком савезном државом Луизијаном и највећом канадском покрајином (провинцијом) Квебеком, у којима је остварен снажан утицај француског права.

Слична ситуација је и у италијанском праву. Према италијанском Грађанском законнику *Codice civile*, у другој књизи која се односи на тестаментално наслеђивање, у трећем поглављу под називом *Delle successioni testamentarie* од 29. јуна 2012. године, постоји подела на две групе тестамената: редовни тестаменти (*testamenti ordinari*) и ванредни тестаменти (*testamenti speciali*). Међу ванредним облицима тестамената у италијанском праву нема форме усменог завештања.⁴⁹

стојања, као и садржине самог тестаmenta. Вид. D. H. Parry, *The Law of Succession: Testate and Intestate*, Sweet & Maxwell Ltd, London, 1972, 23. и даље.

⁴⁸ Вид. J. H. C. Morris, *The Wills Act 1963*, Cambridge University, 1964, 685. и даље.

⁴⁹ Ова подела донекле одговара подели на редовне и ванредне облике које имамо у српском праву, с разликом што у италијанском праву не постоји изузетни облик завешта-

У шпанском праву усмени тестамент као посебан облик изјаве последње воље не постоји. Међутим, одредбама Шпанског грађанског законика предвиђена је некаква врста изузетка када је у питању *отворено завештање* и када није потребно нотарово присуство за његово сачињавање. Ова форма завештања слична је усменом тестаменту у српском праву.⁵⁰

Усмени тестамент немамо ни у руском праву. Грађански законик Руске Федерације садржи одредбе које се односе на наслеђивање путем завештања у глави 62. која носи назив Наследование по завещанию. Овде је предвиђен тестамент за ситуације када грађанину прети опасност по живот, као и због тренутних изузетних околности које спречавају да се последња воља сачини у некој од редовних форми, па се допушта сачињавање тестамена пред два сведока, али не усмено, него у писменом облику.⁵¹

4. УСМЕНИ ТЕСТАМЕНТ У СРПСКОМ ПРАВУ

У наследном праву Републике Србије усмени тестамент је допуштен као изузетан облик изјаве последње воље који се може сачињавати у случају када завешталац услед дејства изузетних прилика није у могућности да сачини неки други облик завештања.

Завешталац може последњу вољу усмено изрећи пред три истовремено присутна сведока, ако због изузетних прилика не може сачинити писмено завештање.⁵² Усмено завештање престаје да важи по истеку тридесет дана од дана престанка прилика у којима је сачињен.⁵³ Из наведене законске дефиниције произилази да је за пуноважност усменог завештања неопходно да кумулативно буду испуњена три услова: постојање изузет-

---

ња. О облицима тестамената у италијанском праву више вид. Codice Civile, Libro Secondo, Titolo III, Delle successioni testamentarie, Capo IV, Della forma dei testamenti, <http://www.altalex.com/index.php?idnot=35111>, 29. 01. 2015.

⁵⁰ Ово се огледа у могућности сачињавања тестамена пред пет сведока ако се завешталац нађе у непосредној смртној опасности, односно пред три сведока старија од 16 година у случају епидемије. У оваквим ситуацијама налаже се да тестамент буде закључен у писменом облику, али ће бити пуноважан и када се изјави усмено. Вид. М. Stanković, J. Manuel Gutiérrez Celdrán, „Ogled o mogućnosti harmonizacije evropskog naslednog prava kroz analizu najznačajnijih sličnosti i razlika srpskog i španskog naslednog prava”, *Harmonius* 1/2013, 284.

⁵¹ У руском праву овакав облик тестамена се зове Завещание в чрезвычайных обстоятельствах. Вид. Гражданский кодекс Российской Федерации, Часть третья, Раздел V., Наследственное право, Глава 62., Наследование по завещанию, http://base.garant.ru/10164072/63/#block_3062, 29. 01. 2015.

⁵² ЗОН, чл. 110, ст. 1.

⁵³ ЗОН, чл. 110, ст. 2.

них прилика, немогућност завештаоца да услед дејства таквих изузетних прилика сачини писмено завештање и истовремено присуство три сведока пред којима завешталац даје изјаву последње воље. Усмени тестамент, као изузетан облик, разликује се од редовног у три правца: у погледу околности, тј. момента и услова када се овакав тестамент може употребити, у погледу његове форме и у погледу времена његовог важења.⁵⁴

Као прво, искрсава питање шта треба подразумевати под „изузетним приликама”. Закон о наслеђивању Републике Србије, за разлику од одредаба Српског грађанског законика,⁵⁵ и неких савремених наследно-правних прописа, о којима смо напред писали, ближе не одређује шта се може подразумевати под овим појмом. Овде се, несумњиво, ради о једном правном стандарду. „Изузетне прилике” су законски термин,⁵⁶ а да ли ће се нешто сматрати као изузетна прилика или неће, цениће суд од случаја до случаја. Ово значи да ће у случају спора постојање или непостојање ових изузетних прилика ценити суд, узимајући у обзир све релевантне околности односне ситуације. Стога је потпуно оправдано што поједини аутори појам „изузетних прилика” настоје да схвате у најужем смислу,⁵⁷ узимајући у обзир да је овај облик тестаamenta веома погодан за манипулацију и кривотворење. Оне могу бити објективне природе када се везују за неки неотклоњиви и општепознати догађај који погађа једну мању или већу групу људи тако што знатно погоршава њихово битисање и то могу бити ратови, елементарне непогоде или природне катастрофе, као што су земљотреси, пожари, поплаве, затрпаност у руднику, судар возова, пад авиона и слично, или могу бити субјективне природе које погађају искључиво појединце, као што су, на пример, болести са очигледним смртним исходом, рецимо снажан и изненадан срчани или мождани удар, „галопирајући канцер” у случајевима када се здравствено стање не казује оболелом, од стране лекара и породице, због лошег утицања таквог саопштења на његову психичку стабилност, обилна крварења услед повреда, велика удаљеност од насељених места.⁵⁸

---

⁵⁴ Б. Радовановић, „Правни значај и природа усменог тестаamenta”, *Гласник адвокатске коморе АП Војводине*, 3/1957, 15–21.

⁵⁵ Српски Грађански законик, након измене од 24. маја 1911. године, помиње 4 облика усменог тестаamenta: ратни тестамент, тестамент у случају поплаве, тестамент у случају бродолома и тестамент у случају заразе. О овоме више вид. Л. Марковић, *Наследно право*, Штампарија Дом, Београд, 1930, 209–210.

⁵⁶ А. Гамс, *Облигационо и наследно право*, Научна књига, Београд, 1962, 60.

⁵⁷ С. Вуковић, *Коментар закона о наслеђивању*, Пословни биро, Београд, 2007, 151.

⁵⁸ Посебне тешкоће се могу појавити у случајевима када се мора ценити субјективна компонента изузетних прилика. У оваквим случајевима одлучујућег значаја је испитати карактер и природу тих прилика, дужину њиховог трајања, њихов интензитет и све то са-

Битан елемент за пуноважност усменог завештања је присуство сведока. Као што се да видети, у упоредноправној анализи усменог теста-мента, о чему смо напред писали, број сведока се разликује, у зависности од правног система, односно конкретног законског решења. Насупрот ранијим законским решењима у нашем праву, када је за пуноважност теста-мента било довољно присуство два сведока, за које се тражило да испуњавају све оне услове који се траже и за остале тестаменталне сведоке, изузев захтева да не морају знати читати и писати, у важећем Закону о наслеђивању се, с једне стране, поштравају услови настанка усменог теста-мента, захтевом за присуствовањем три сведока, док се, са друге стране, такви услови олакшавају, јер допуштају да се у улози сведока могу наћи и они који то не могу бити када је у питању сачињавање осталих форми тестамената.⁵⁹ На овом месту, пре свега, мислимо на тестаторове сроднике и њихове супружнике, али и на саме тестаторове супружнике. Мислимо да је ово потпуно оправдано, узимајући у обзир да онај који се нађе у изузетним приликама нема баш пуно ни времена, ни могућности да размишља и одабере пред ким ће дати своју изјаву последње воље. То оправдава и чињеница да се у таквим приликама, веома често, изјавилац последње воље може налазити у кругу своје породице или својих најближих. Како у изузетним приликама тестатор не може да бира ни место ни време састављања теста-мента, исто важи и за избор сведока, те се у тој улози најчешће налазе лица која су се ту случајно затекла. Несумљиво да се намеће и питање у чему се огледа улога сведока. Другим речима, да ли су они у обавези да посведоче само о садржини изјављене последње воље, или су у обавези да сведоче и о свим условима у којима се такав изјавилац налазио. Узимајући у обзир мишљења теоретичара наследног права,⁶⁰ сматрамо да су сведоци у обавези да посведоче о потпуној перцепцији спо-

гледати у смислу могућности сачињавања неког од редовних форми тестамената. Зато се болест и животна доб тестатора, као најчешћи елементи субјективне компоненте, сами по себи не могу сматрати као „изузетне прилике”, ако је према месту где је завешталац живео и према средини у којој се кретао, објективно имао могућност да састави писмени теста-мент. Другим речима, за пуноважност усменог теста-мента битно је не само да су постојале изузетне прилике, већ да су оне у конкретном случају и спречиле завештаоца у састављању писменог теста-мента. О овоме више вид. О. Антић, (1978), 63.

⁵⁹ Н. Стојановић, *Наследно право*, Правни факултет, Ниш, 2011, 226.

⁶⁰ На основу мишљења теоретичара наследног права, да би усмени тестамент био пуноважан од сведока се захтева да постигну сагласност о свим битним питањима. Она се односе на само постојање изузетних прилика, да су такве изузетне прилике спречиле завештаоца да сачини тестамент у писаном облику, да су околности трајале одређено време, да је изјавилац последње воље био способан за расуђивање, као и да је распоредио своју заоставштину на одређен начин. Вид. О. Антић, З. Балиновац, *Коментар закона о наслеђивању*, Номос, Београд, 1966, 357–359.

љашњих догађаја и да о томе постигну одговарајућу сагласност. Сведоци оваквог усменог завештања су дужни да „без одлагања” саставе писмено које ће садржати тастаторову изјаву последње воље и да такво писмено „што пре” предају суду или да такву изјаву усмено понове пред судом, при чему треба да опишу прилике, место и време када им је таква изјава дата. Извршење ове дужности није услов за пуноважност усменог теста-мента.⁶¹ Ово се односи на осигурање аутентичности, као и самих доказа.⁶²

Напред смо истакли да усмени тестамент престаје важити када про-текне тридесет дана од престанка изузетних прилика у којима је сачињен, те ова одредба не би требало да изазива посебне недоумице. Оно што може створити расправу у судској пракси односи се на престанак изузет-них прилика. Другим речима, овде искрсава питање да ли се за почетак тока поменутог рока узима чињеница да су изузетне прилике престале или време када је тастатор стекао могућност да сачини тестамент у неком другом облику. Одређени аутори⁶³ сматрају да је ово друго решење повољ-није по саме тастаторе и да стога треба да буде унето у законски текст, будући да појашњава намеру законодавца.

5. ЗАКЉУЧАК

Ниједан тестамент у току свога развоја није пролазио кроз такве преображаје какав је случај са усменим завештањем, а разлог томе прои-стиче из поједностављених захтева форме неопходних за његову пунова-жност. Посматрајући развој усменог тестаментa можемо закључити да он представља први непосредан облик пуноважног располагања неког лица његовом имовином за случај смрти. Првенствено су били јавни и строго формални уз употребу тачно предвиђених речи које су се изговарале, јер су се путем јавности обезбеђивали докази о изјављеној вољи завештаоца. Са променама које су задесиле друштвени живот, попут јачања приватне својине, распадања колективних заједница, слабљење религијских ути-цаја, компликоване форме јавних усмених тестамената бивају замењене

⁶¹ ЗОН, чл. 111, ст. 1–2

⁶² Наведена одредба у Закону о дужности сведока за писменим састављањем исказаног усменог тестаментa, односно њиховом усменом изјављивању тог садржаја на суд-ски записник не представља основну претпоставку за ваљаност самог тестаментa, него се заправо ради о осигурању аутентичности садржаја таквог тестаментa, као и осигурању доказа о стварном постојању конкретних изузетних прилика у којима је он сачињен. Вид. Boris Vizner, *Грађанско право у теорији и пракси*, Вјесник, Загреб, 1962, 831.

⁶³ Вид. Б. Радовановић, 19; Н. Стојановић, 227.

једноставнијим облицима, те постепено уступају место писменим тестаментима. Међутим, то ипак није значило да усмени тестаменти нестану из употребе. Видели смо да у оним правима која су била под снажним утицајем римског права, какав је случај са аустријским правом, а његовим посредством и нашим правом, усмени тестаменти су се дуго задржали као редовна форма последње воље. У аустријском праву и правима која примењују Аустријски грађански законик из 1811. године и данас је усмени тестамент редован облик завештања.

Слаба писменост је, такође, у претходним периодима могла да буде разлог увођења усменог тестаента као редовне форме.⁶⁴ Но, историјски посматрано, усмени тестамент се може посматрати и као претеча писаног тестаента.⁶⁵

Ипак, у највећем броју савремених правних система, усмени тестамент се може срести као привилегован облик завештања, али се, као што се могло видети из изложеног, његова примена у знатној мери разликује од државе до државе. Те разлике се понајвише огледају у широј или ужој законској одређености услова за његово сачињавање.

Усмени тестамент отвара могућност за различите злоупотребе у смислу манипулисања стварне завештаоачеве воље или чак и кривотворења самог тестаента уз помоћ несавесних сведока. Међутим, верујемо да је таквих случајева у пракси заиста веома мало. Предности усменог тестаента су далеко веће, јер прати животне потребе и пружа могућност да се и у оним особеним ситуацијама искаже последња воља уз минимум форме. О самом значају овог облика завештања недвосмислено иде у прилог и чињеница што је у новом Грађанском законнику Чешке од 1. јануара 2014. године, поред ранија три облика тестаента, проширена могућност изјаве последње воље на још једну форму. Претпостављате?! Реч је о увођењу усменог тестаента као привилегованог облика.⁶⁶

---

⁶⁴ Професор Силајџић каже да се код нас много писало и расправљало о поновном увођењу усменог тестаента као редовне форме. О таквом питању се расправљало и на конгресу правника у Дубровнику 1932. године. Као најважнији разлог за његово поновно увођење као редовног облика наводила се неписменост нашег народа. Даље истиче да разлог задржавања искључиво писмене форме не може се тражити у чињеници што сва, у то време модерна законодавства прописују писмену, као редовну форму, јер је код њих писменост била развијена до максимума. Вид. А. Silajdžić, *Testamenat u šeriatskom pravu, doktorska disertacija*, Sarajevo, 1941, 107.

⁶⁵ Саво Д. Марковић, *Тестаменти у црногорском обичајном праву*, Стручна књига, Београд 1995., 95.

⁶⁶ „Ко је изненада запао у посебну ситуацију и непосредну опасност по живот, има право да начини усмену изјаву воље пред три истовремено присутна сведока” Вид. § 1542, ст. 1 *Občanský zákoník* (Грађански законик Чешке), <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>, 31. 01. 2015.

ORAL TESTAMENT IN THE COMPARATIVE AND SERBIAN LAW

Igor Gavric

Ph.D. student of the Faculty of Law in Kragujevac

Summary

In life there are situations when, despite the desire to comply with the form provided for a legal transaction, this is sometimes not possible for objective and justified reasons, or its fulfillment is made more difficult. Life is more inventive than the legislator, and therefore in such specific situations the law provides for the absence of form or its reduction to the minimal requirements. This situation is also reflected in the possibilities for making oral testament. There are legal systems that permit and regulate this form of the last will, but there are also those in which it is not permitted or is even expressly forbidden. The primary objective of this study is to present a comparative legal practice of certain states in regard to this form of testing, as well as to note the similarities and differences in comparison to our inheritance law when it comes to this legal institution. A secondary objective of the study is to present the legal conditions under which an oral testament may be constituted.

Keywords: oral testament, historical legal development, comparative analysis, legal requirements, extraordinary opportunities